

ANDRZEJ WITKOWSKI

Specjalny podatek od wynagrodzeń wyplacanych z funduszy publicznych w Polsce międzywojennej

W Polsce międzywojennej dochody z uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za pracę najemną zaliczono do dochodów stanowiących przedmiot opodatkowania państwowym podatkiem dochodowym. Do czasu nowelizacji w 1922 r. ustawa z 16 VII 1920 r. o państwowym podatku dochodowym¹ nie przewidywała odrębnych zasad ich opodatkowania. W 1922 r. w ustawie wyodrębniono „Dział II” obejmujący przepisy ustanawiające zasady, tryb i skalę podatkową właściwe tylko dla dochodów z uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę².

Od dnia 1 lutego 1934 r. uposażenia funkcjonariuszy państwowych³, wojska⁴, sędziów i prokuratorów⁵, oficerów i szeregowych Poli-

¹ Dz. U. z 1920 r., nr 82, poz. 550.

² Ustawa z 4 IV 1922 r. w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z 16 VII 1920 r. o państwowym podatku dochodowym i podatku majątkowym; Dz. U. z 1922 r., nr 29, poz. 232.

³ Rozporządzenie prezydenta RP z 28 X 1933 r. o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych; Dz. U. z 1933 r., nr 86, poz. 663. Funkcjonariuszami państwowymi, w rozumieniu niniejszego rozporządzenia byli: urzędnicy, profesorowie i „pomocnicze siły naukowe” w państwowych szkołach akademickich, nauczyciele szkół państwowych i publicznych pozostający na „etacie Państwa”, funkcjonariusze Straży Więziennej oraz niżsi funkcjonariusze państwowi.

⁴ Rozporządzenie prezydenta RP z 28 X 1933 r. o uposażeniu wojska; Dz. U. nr 86, poz. 664.

⁵ Rozporządzenie prezydenta RP z 28 X 1933 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnym i administracyjnym oraz prokuratorów; Dz. U. nr 86, poz. 665.

cji Państwowej i Straży Granicznej⁶ oraz pracowników przedsiębiorstw „Polskie Koleje Państwowe”⁷ i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”⁸ stały się „wolne” od państwowego podatku dochodowego (Dział II „Opodatkowanie dochodów z uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę”)⁹ i opłaty emerytalnej.

Z dniem 15 listopada 1935 r. wszedł w życie dekret prezydenta RP z 14 XI 1935 r. o specjalnym podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszy publicznych, ustanowiony „na cele równowagi budżetowej”¹⁰.

Miały mu podlegać wynagrodzenia wypłacane z funduszy publicznych w czasie od dnia 1 XII 1935 r. do dnia 31 XII 1937 r. bez względu na to, za jaki czas przypadały oraz wynagrodzenia wypłacane za czas od dnia 1 XII 1935 r. do 31 XII 1937 r. bez względu na czas wypłaty. Wysokość obciążenia była zależna od tego, czy dana osoba była zwolniona z państwowego podatku dochodowego (Dz. II) i opłat emerytalnych, czy też go płaciła.

Ustawy skarbowe z 29 III 1938 r.¹¹ oraz z 29 III 1939 r.¹² przedłużyły moc obowiązującą dekretu odpowiednio do 31 marca 1939 r. i 31

⁶ Rozporządzenie prezydenta RP z 28 X 1933 r. o uposażeniu oficerów i szeregowych Policji Państwowej i Straży Granicznej; Dz. U. nr 86, poz. 666.

⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z 1 I 1934 r. o uposażeniu pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe”; Dz. U. nr 4, poz. 24.

⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z 1 I 1934 r. o uposażeniu pracowników państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”; Dz. U. nr 4, poz. 26.

⁹ Państwowemu podatkowi dochodowemu podlegały nadto (według zasad określonych w Dziale I ustawy) dochody z: 1) nieruchomości gruntowej własnej, posiadanej, użytkowanej lub dzierżawionej, 2) budynków, 3) przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych oraz z zajęć zawodowych i wszelkich zatrudnień o celach zarobkowych, 4) „tantjem”, 5) kapitałów pieniężnych i praw majątkowych, 6) wszelkiego rodzaju źródeł dochodu nie wymienionych w powyższych punktach. Zob. ustawa z 16 VII 1920 r. o państwowym podatku dochodowym; tekst jednolity, Dz. U. z 1934 r., nr 76, poz. 715.

¹⁰ Dz. U. z 1935 r., nr 82, poz. 503.

¹¹ Ustawa skarbową z 29 III 1938 r. na okres od 1 IV 1938 r. do 31 III 1939 r.; Dz. U. z 1938 r., nr 20, poz. 161.

¹² Ustawa skarbową z 29 III 1939 r. na okres od 1 IV 1939 r. do 31 III 1940 r.; Dz. U. z 1939 r., nr 27, poz. 177.

marca 1940 r., ale z dniem 1 X 1939 r. został on uchylony przez dekret prezydenta RP z 3 IX 1939 r. o specjalnym podatku od niektórych wynagrodzeń z funduszków państwowych¹³.

Specjalnemu podatkowi od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych podlegały (art. 2 ust. 1) wynagrodzenia wypłacane przez¹⁴: 1) Skarb Państwa i Skarb Śląski, 2) państwowe: monopole, banki, przedsiębiorstwa¹⁵, fundusze, zakłady i instytucje, 3) związki samorządu terytorialnego (związki międzykomunalne) oraz ich przedsiębiorstwa, banki, zakłady i instytucje, Związek Rewizyjny Samorządu Terytorialnego, komunalne kasy oszczędności i banki komunalne, 4) związki samorządu gospodarczego i zawodowego oraz ich przedsiębiorstwa, zakłady i instytucje, 5) prawno-publiczne zakłady ubezpieczeń, 6) Bank Polski.

Za wynagrodzenia w rozumieniu dekretu uważane były wszelkiego rodzaju wynagrodzenia w pieniądzu (wraz z dodatkami) i w naturze, jakie podatnik uzyskiwał z tytułu: diet poselskich i senatorskich; stosunku służbowego; najmu pracy; „udziału” w zarządach związków prawa publicznego oraz we wszelkiego rodzaju radach, komitetach, komisjach itp.; spełniania funkcji kontrolnych z ramienia władz nadzorczych; albo też z tytułu prawa do emerytury, renty, pensji lub zapotrzenia – bez względu na rodzaj i nazwę tych wynagrodzeń¹⁶.

¹³ Dz. U. z 1939 r., nr 89, poz. 567. Utracił on moc obowiązującą z dniem 1 VIII 1944 r. na podstawie dekretu PKWN z 12 XII 1944 r. o zniesieniu podatku od niektórych wynagrodzeń z funduszków państwowych; Dz. U. z 1944 r., nr 15, poz. 83.

¹⁴ Ministerstwo Skarbu wyjaśniło podległym władzom skarbowym, że przez wyrażenie „wypłacane przez” należy rozumieć sam fakt wypłacania wynagrodzenia przez podmioty wymienione w ust. 1 art. 2 dekretu, bez względu na to, czy owe wynagrodzenia płynęły z ich funduszków, czy też z funduszków podmiotów nie wymienionych w ust. 1 art. 2. Zob. okólnik Ministerstwa Skarbu z 11 I 1936 r. w sprawie specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych – wyjaśnienia; Dz. Urz. MS z 1936 r., nr 1, poz. 38.

¹⁵ Ministerstwo Skarbu wyjaśniło, że nie są przedsiębiorstwami państwowymi przedsiębiorstwa spółek, w których Skarb Państwa jest udziałowcem (np. właścicielem akcji, choćby nawet wszystkich). *Ibidem*.

¹⁶ Wolne od podatku były natomiast te wynagrodzenia, które przyznane były wyłącznie na pokrycie kosztów związanych z wykonywaniem obowiązków służbowych: 1) diety, zwrot kosztów przejazdu, ryczałty za pełnienie służby poza miejscem stałego zamieszkania, wynagrodzenia za używanie własnego samochodu lub

W przypadku osób pełniących służbę poza granicami państwa i w W. M. Gdańsku za wynagrodzenie uważano uposażenie zasadnicze, a gdy byli pracownikami kontraktowymi – 1/3 ich wynagrodzenia umownego.

W świetle rozporządzenia Rady Ministrów z 8 IV 1936 r.¹⁷ specjalnemu podatkowi od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych podlegały następujące świadczenia w naturze: 1) bezpłatne mieszkania¹⁸, 2) deputaty polegające na oddaniu w bezpłatne użytkowanie gruntów rolnych o obszarze powyżej 1/2 ha, 3) wyżywienie w natu-

motocykla w podróży służbowych itp., 2) dodatki wypłacane żołnierzom („ćwiczebne, podczas zaokrętowania, asystencyjne i patrolowe”), 3) ryczałty na: przybory kancelaryjne, opał, światło, lokal, na posłańców, woźnych, itp. Wolne od podatku były również wynagrodzenia wypłacane tytułem zwrotu kosztów pogrzebu oraz odprawy pośmiertne wypłacane członkom rodziny zmarłego. Nie podlegały specjalnemu podatkowi również wynagrodzenia „za wynik pracy”, wypłacane np. na podstawie umowy o dzieło, czy wynagrodzenia za wykrycie wszelkiego rodzaju przestępstw skarbowych (w dziedzinie podatków, monopoli i ceł); nie były bowiem wypłacane z tytułu stosunku służbowego. *Ibidem*.

¹⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z 8 IV 1936 r. o świadczeniach w naturze, podlegających specjalnemu podatkowi od wynagrodzeń, wypłacanych z funduszków publicznych; Dz. U. nr 33, poz. 255.

¹⁸ Z wyjątkiem mieszkań reprezentacyjnych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z 8 I 1934 r. o opłatach za mieszkania, zajmowane przez funkcjonariuszy państwowych w budynkach państwowych, przez Skarb Państwa wynajmowanych lub administrowanych; (Dz. U. nr 10, poz. 82), mieszkań reprezentacyjnych kierowników urzędów podległych ministrowi spraw zagranicznych, mieszkań przydzielonych funkcjonariuszom nadleśnictw i jednostek organizacyjnych „szczególnych” w administracji lasów państwowych oraz niższym funkcjonariuszom państwowych zakładów chowu koni, jak również wszelkiego rodzaju pomieszczeń przeznaczonych do zbiorowego (koszarowego) zamieszkiwania. W 1936 r. Ministerstwo Skarbu wyjaśniło m.in., że specjalnemu podatkowi nie podlegają mieszkania (ekwiwalent pieniężny) oraz grunty szkolne dostarczane przez gminy nauczycielom publicznych szkół powszechnych, na podstawie ustawy z 17 II 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (Dz. U. nr 18, poz. 143), jak również mieszkania dostarczone nauczycielom publicznych ludowych szkół rolniczych przez ich właścicieli (powiatowe związki komunalne lub izby rolnicze), na podstawie art. 6 ustawy z 9 VII 1920 r. o ludowych szkołach rolniczych; Dz. U. nr 62, poz. 398. Zob. okólnik Ministerstwa Skarbu z 15 V 1936 r. w sprawie świadczeń w naturze, podlegających specjalnemu podatkowi od wynagrodzeń, wypłacanych z funduszków publicznych; Dz. Urz. MS z 1936 r., nr 13, poz. 443.

rze, 4) „ordynarje”. Rozporządzenie unormowało także sposób ustalania wartości pieniężnej owych świadczeń w naturze.

Dekret zawierał stosunkowo krótki katalog zwolnień od specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych. Obejmował on w szczególności: 1) wynagrodzenia: a) wolne od państwowego podatku dochodowego oraz od opłat emerytalnych lub składek na rzecz ubezpieczeń społecznych, których łączna suma (bez jakichkolwiek potrąceń) wypłacana przez poszczególną władzę, urząd, przedsiębiorstwo, zakład, instytucję itp. nie przekraczała 100 zł miesięcznie, b) podlegające tym obciążeniom lub niektórym z nich, jeżeli łączna suma tych wynagrodzeń bez jakichkolwiek potrąceń nie przekraczała 110 zł miesięcznie¹⁹, 2) zaopatrzenia weteranów powstań narodowych oraz wdów po nich, 3) zaopatrzenia byłych skazańców politycznych oraz pozostałych po nich wdów i sierot, 4) pensje „przywiązane” do orderu wojennego „Virtuti Militari” oraz do odznaki „Krzyża Zasługi za Dzielność”, 5) zaopatrzenia osób szczególnie zasłużonych oraz „wyjątkowe zaopatrzenia nie oparte na innych tytułach prawnych”, 6) zaopatrzenia inwalidzkie²⁰, 7) świadczenia i zaopatrzenia z tytułu ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem rent z tytułu ubezpieczenia pracowników umysłowych²¹.

Ministerstwo Skarbu zezwoliło²², aby od 10 IV 1936 r. nie potrącać specjalnego podatku od zapomóg bezzwrotnych, z uwagi na ich „wybitnie charytatywny charakter”, pod warunkiem, że: 1) nie będą wypłacane jednej osobie więcej niż trzy razy do roku, 2) nie będą wynosiły jednorazowo 100 zł (dla osób pobierających wynagrodzenie

¹⁹ W przypadku otrzymywania wynagrodzeń od kilku pracodawców, suma zwolniona od specjalnego podatku mogła być wyższa niż owe minima. Korzystały one bowiem ze zwolnienia, odrębnie u każdego z nich, gdy nie przekraczały w ciągu miesiąca 100 lub 110 zł. Zob. okólnik Ministerstwa Skarbu z 11 I 1936 r. w sprawie specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych – wyjaśnienia.

²⁰ Przysługujące na podstawie ustawy z 17 III 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkim, tekst jednolity z 11 IX 1934 r.; Dz. U. z 1935 r., nr 5, poz. 31.

²¹ Unormowanych rozporządzeniem prezydenta RP z 24 XI 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych; Dz. U. nr 106, poz. 911, z późn. zm.

²² Okólnik Ministerstwa Skarbu z 8 IV 1936 r. w sprawie specjalnego podatku od zapomóg bezzwrotnych; Dz. Urz. MS z 1936 r., nr 10, poz. 328.

miesięczne do 200 zł) oraz 200 zł (dla osób z wynagrodzeniem miesięcznym ponad 200 zł do 500 zł). Niedobrane z tego tytułu kwoty podatku specjalnego Ministerstwo Skarbu umorzyło na podstawie art. 123 § 1 ordynacji podatkowej z 15 III 1934 r.²³ Na tej samej podstawie minister skarbu zwolnił od specjalnego podatku niektóre dodatki wypłacane w resortach Ministerstwa Komunikacji i Poczty i Telegrafów²⁴, dodatki wypłacane niektórym funkcjonariuszom państwowym za pełnienie służby w niedziele i święta²⁵, wynagrodzenia sezonowych robotników²⁶ i pracowników umysłowych²⁷ zatrudnionych przy robotach publicznych (o ile nie przekraczały 208 zł miesięcznie) oraz wynagrodzenia wypłacane uczącej się młodzieży, odbywającej praktyki wakacyjne (nie dłuższe niż 4 miesiące, z wynagrodzeniem nie przekraczającym 208 zł miesięcznie)²⁸.

Za podstawę do ustalenia stawki podatkowej i obliczenia specjalnego podatku przyjmowano łączną sumę wszelkich wynagrodzeń wypłacanych przez poszczególną władzę, urząd, przedsiębiorstwo, zakład, instytucję itp. w ciągu miesiąca, bez jakichkolwiek potrąceń.

²³ Tekst jednolity Dz. U. z 1936 r., nr 14, poz. 134. Przywołany art. 123 § 1 ordynacji podatkowej stanowił, że „W gospodarczo uzasadnionych lub zasługujących na szczególne uwzględnienie przypadkach Minister Skarbu może umarzać w całości lub w części należności z tytułu podatków, grzywien, odsetek od zaległości i kosztów egzekucyjnych”.

²⁴ Okólnik Ministerstwa Skarbu w sprawie zwolnienia od specjalnego podatku od wynagrodzeń niektórych dodatków wypłacanych w resortach Ministerstwa: Komunikacji i Poczty i Telegrafów; Dz. Urz. MS z 1936 r., nr 11, poz. 366.

²⁵ Okólnik Ministerstwa Skarbu z 9 III 1937 r. w sprawie zwolnienia od podatku specjalnego wypłacanych funkcjonariuszom państwowym w XII stopniu służbowym dodatków za pełnienie służby w niedziele i święta; Dz. Urz. MS z 1937 r., nr 8, poz. 261.

²⁶ Okólnik Ministerstwa Skarbu z 22 V 1937 r. w sprawie podatku specjalnego od wynagrodzeń robotników sezonowych, zatrudnionych na robotach publicznych; Dz. Urz. MS z 1937 r., nr 14, poz. 467.

²⁷ Okólnik Ministerstwa Skarbu z 31 VIII 1937 r. w sprawie podatku specjalnego od wynagrodzeń sezonowych pracowników umysłowych zatrudnionych na robotach publicznych; Dz. Urz. MS z 1937 r., nr 23, poz. 760.

²⁸ Okólnik Ministerstwa Skarbu z 25 IX 1937 r. w sprawie zwolnienia od podatku dochodowego i specjalnego wynagrodzeń wypłacanych odbywającej praktyki wakacyjne uczącej się młodzieży; Dz. Urz. MS z 1937 r., nr 25, poz. 803.

Specjalny podatek pobierany był drogą potrącenia przy wypłacie wynagrodzenia według jednej z dwóch skal. Wysokość obciążenia była zależna od tego, czy dana osoba była zwolniona z państwowego podatku dochodowego (Dz. II) i opłat emerytalnych, czy też go płaciła.

Pierwsza skala, z silniejszą progresją, dotyczyła wynagrodzeń wolnych od państwowego podatku dochodowego (Dział II)²⁹ oraz od opłat emerytalnych lub składek na rzecz ubezpieczeń społecznych. Składała się ona z siedmiu stopni opodatkowania. Pierwszy obejmował wynagrodzenia przekraczające 100 zł do 150 zł, dla których właściwa była stawka w wysokości 7%. Kolejne stawki podatkowe w wysokościach 9%, 10%, 11%, 14%, 17% przyporządkowano odpowiednio wynagrodzeniom mieszczącym się w przedziałach: ponad 150 zł do 200 zł, ponad 200 zł do 250 zł, ponad 250 zł do 500 zł, ponad 500 zł do 1 000 zł oraz ponad 1 000 zł do 2 000 zł. Ostatni stopień skali obejmował wynagrodzenia przekraczające 2 000 zł, dla których przewidziano stawkę podatkową w wysokości 25%.

Druga skala, z łagodniejszą progresją, dotyczyła wynagrodzeń, podlegających państwowemu podatkowi dochodowemu (Dział II), opłatom emerytalnym lub składkom na rzecz ubezpieczeń społecznych (bądź też tylko niektórym z tych obciążeń). Składała się ona z 5 stopni opodatkowania. Pierwszy obejmował wynagrodzenia przekraczające 110 zł do 165 zł, dla których właściwa była stawka podatkowa w wysokości 5,5%. Kolejne stawki podatkowe w wysokościach: 7%, 8%, 10% przyporządkowano odpowiednio wynagrodzeniom mieszczącym się w przedziałach: ponad 165 zł do 220 zł, ponad 220 zł do 560 zł, ponad 560 zł do 2 350 zł. Ostatni stopień skali obejmował wy-

²⁹ Dotyczyło to również wynagrodzeń wolnych od podatku dochodowego (Dział II) tylko z tego względu, że nie przekraczały kwoty dochodu wolnego od opodatkowania (minimum egzystencji). W myśl ustawy z 18 III 1925 r. w przedmiocie zmiany niektórych przepisów o państwowym podatku dochodowym (tekst jednolity Dz. U. nr 58, poz. 411) kwota wolna od opodatkowania według przepisów Działu II obejmowała uposażenia służbowe, emerytury i wynagrodzenia za najemną pracę nie przekraczające – w stosunku rocznym – 2 500 zł. Od 1 stycznia 1935 r. wysokość owej kwoty obniżono do 1 500 zł (dekret z 22 XI 1935 r. w sprawie zmiany ustawy o państwowym podatku dochodowym; Dz. U. z 1935 r., nr 85, poz. 518).

nagrodzenia przekraczające 2 350 zł, dla których przewidziano stawkę podatkową w wysokości 15%.

Zastrzeżono zarazem, że jeżeli podatnik uzyskuje wynagrodzenie w pieniądzu i w naturze, specjalny podatek nie może przekraczać 25% wynagrodzenia pieniężnego. Nadto, gdy ten sam pracodawca wypłacał tej samej osobie dwa lub więcej wynagrodzeń, z których jedno było wolne od państwowego podatku dochodowego (Dział II) oraz opłat emerytalnych lub składek na rzecz ubezpieczeń społecznych, inne zaś podlegały tym obciążeniom (lub niektórym z nich), to należało je opodatkować odrębnie, według odpowiedniej skali. Wysokość stawki podatkowej należało ustalić jednak na podstawie łącznej sumy obu rodzajów wynagrodzeń.

Jak już sygnalizowałem, specjalnemu podatkowi podlegały wynagrodzenia wypłacone w czasie od dnia 1 XII 1935 r. do dnia 31 XII 1937 r. bez względu na to, za jaki czas przypadały oraz wynagrodzenia wypłacone za czas od dnia 1 XII 1935 r. do 31 XII 1937 r. bez względu na czas wypłaty. Przyjęte rozwiązanie miało zapobiec ewentualnym nadużyciom, przez deklarowanie wypłat po 1 XII 1935 r. jako przypadających za poprzednie okresy.

Obowiązek potrącania specjalnego podatku ciążył na władzach, urzędach, przedsiębiorstwach, zakładach, instytucjach itp. wypłacających wynagrodzenia. Potrącone kwoty należało wpłacić do kasy właściwego urzędu skarbowego w terminie do dnia siódmego miesiąca kalendarzowego, następującego po miesiącu podatkowym, z dołączeniem wykazu potrąceń (sporządzonego według wzoru ustanowionego przez ministra skarbu) lub odpisu listy płacy, zawierającej dane, niezbędne do sprawdzenia prawidłowości dokonanych potrąceń.

Do kwot specjalnego podatku nie mogły być pobierane żadne dodatki, ani na rzecz Skarbu Państwa ani też na rzecz związków samorządowych. Zastrzeżono również, że nie mają do niego zastosowania „przysługujące z mocy szczególnych przepisów zwolnienia od podatków”.

Należności z tytułu specjalnego podatku miały wpływać w całości do Skarbu Państwa. Owa reguła została naruszona przez dekret prezydenta RP z 3 XII 1935 r. o obniżeniu obciążenia daninami komunal-

nymi i o innych zmianach w finansach komunalnych³⁰, który zobowiązał ministra skarbu do comiesięcznego przekazywania komunalnemu funduszowi pożyczkowo-zapomogowemu kwot wpływających z tytułu specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych przez związki samorządu terytorialnego (związki międzykomunale) oraz należące do nich przedsiębiorstwa, zakłady i instytucje, za czas od 1 XII 1935 r. do dnia 31 III 1936 r. Z owych kwot miały być udzielane zapomogi tym związkom samorządowym, które nie mogły utrzymać równowagi budżetowej w związku z wprowadzonym obniżeniem dochodów komunalnych. W 1936 r. postanowiono już, że należności z tytułu specjalnego podatku, przypadające od wynagrodzeń wypłacanych przez związki samorządu terytorialnego (związki międzykomunale) oraz ich przedsiębiorstwa, banki, zakłady i instytucje, Związek Rewizyjny Samorządu Terytorialnego, komunalne kasy oszczędności i banki komunalne, wpływają (od 1 kwietnia 1936 r.) do kas owych podmiotów komunalnych³¹.

W 1936 r. wprowadzono ulgę w podatku dochodowym (Dział I i II) i w specjalnym podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych, przysługującą osobom fizycznym, które w okresie od 1 kwietnia 1936 r. do 1 stycznia 1938 r. nabędą na własność nowe pojazdy mechaniczne³², o cenie nabycia nie przekraczającej 12 000 zł³³.

³⁰ Dz. U. z 1935 r., nr 88, poz. 544.

³¹ Ustawa z 30 III 1936 r. o zmianie dekretu prezydenta RP z 14 XI 1935 r. o specjalnym podatku od wynagrodzeń, wypłacanych z funduszków publicznych; Dz. U. z 1936 r., nr 23, poz. 187.

³² Rozumiano przezeń wszelkie samochody, ciągniki i motocykle zakupione u sprzedawców trudniących się zawodowo na obszarze RP sprzedażą, montażem lub produkcją pojazdów mechanicznych.

³³ Dekret prezydenta RP z 7 V 1936 r. o ulgach podatkowych dla nabywców pojazdów mechanicznych Dz. U. z 1936 r., nr 39, poz. 294. Sposób obliczania ulgi w różnych, skomplikowanych przypadkach podano w rozporządzeniu ministra skarbu z 18 VII 1936 r. w sprawie wykonania dekretu prezydenta RP z 7 V 1936 r. o ulgach podatkowych dla nabywców pojazdów mechanicznych (Dz. U. nr 58, poz. 430) oraz w okólnikach Ministerstwa Skarbu z 3 XI 1936 r. w sprawie sposobu obliczania ulg dla nabywców pojazdów mechanicznych (Dz. Urz. MS z 1936, nr 30, poz. 915) i z 22 XII 1936 r. w sprawie ustalania okresu, stanowiącego podstawę do obliczania ulg dla nabywców pojazdów mechanicznych (Dz. Urz. MS z 1936 r., nr 34, poz. 1037). Ulga przysługiwała każdemu podatnikowi jeden raz w okresie obo-

W przypadku osób podlegających państwowemu podatkowi dochodowemu (Dział II) lub specjalnemu podatkowi od wynagrodzeń wypłacanych z funduszy publicznych, ową ulgę przyznawano przez zwrot części potrąconego podatku. Kwotę podatku przypadającego do zwrotu obliczało się przez zastosowanie do sumy wydatkowanej na nabycie pojazdu tej stopy procentowej, jaka wynikła z obliczenia stosunku procentowego potrąconego w ciągu roku podatku do rocznej sumy wynagrodzeń.

Osoby ubiegające się o ulgę w podatku dochodowym według Działu II ustawy o państwowym podatku dochodowym albo w specjalnym podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszy publicznych, bądź też w obydwu tych podatkach równocześnie, składały podanie (wraz z wymaganymi danymi) do urzędu skarbowego, do dnia 1 kwietnia roku następującego bezpośrednio po roku, w którym należność za nabyty pojazd została całkowicie uiszczona. Od decyzji urzędu skarbowego w sprawie przyznania ulgi przysługiwało prawo wniesienia odwołania do izby skarbowej (w terminie dni trzydziestu od doręczenia decyzji).

W czerwcu 1936 r. Ministerstwo Skarbu poinformowało wszystkie izby i urzędy skarbowe, że w toku przeprowadzonych lustracji stwierdziło, iż władze skarbowe „zupełnie nie czuwają” nad prawidłowością potrącania i „odstawy” przez władze i urzędy państwowe podatku dochodowego od uposażeń oraz podatku specjalnego od wynagrodzeń wypłacanych z funduszy publicznych. Podkreśliło zarazem, że przepisy w tym zakresie są „skomplikowane i w praktyce nasuwają dużo wątpliwości”. W myśl obowiązujących przepisów do wykonywania kontroli prawidłowości potrącania owych podatków uprawnione były urzędy skarbowe. W celu „zapobieżenia jednak nieporozumieniom”, jakie mogłyby powstać przy przeprowadzaniu kontroli przez urzędy skarbowe we „władzach i urzędach centralnych oraz wyższych instancji” Ministerstwo Skarbu „rozdzieliło” kompetencje w zakresie prowadzenia owej kontroli pomiędzy: Departament V Ministerstwa Skar-

wiązywania dekretu. Ponowne przyznanie ulgi tej samej osobie mogło nastąpić wyłącznie w przypadku nabycie drugiego pojazdu do 1 stycznia 1938 r., po wykazaniu się dowodem, że pierwszy pojazd „uległ zniszczeniu ponad 80% ceny nabycia”.

bu (powierając mu kontrolę władz i urzędów centralnych), izby skarbowe (wskazane wyższe władze i urzędy) oraz urzędy skarbowe (wszystkie pozostałe władze, urzędy, instytucje i zakłady państwowe). W myśl powyższego rozdziału kompetencji na Ministerstwie Skarbu oraz izbach skarbowych ciążył obowiązek przeprowadzania jedynie kontroli przyporządkowanych im władz i urzędów, natomiast wszelkie inne czynności w odniesieniu do nich, związane z kontrolą omawianych podatków, obowiązały być spełniane w dalszym ciągu urzędy skarbowe. W szczególności polegały one na: sporządzaniu spisu owych władz i urzędów, znajdujących się na terenie objętym właściwością urzędu i „wciągnięciu” ich do „ewidencji słuźbodawców”, 2) „odkontowywaniu” wpłat omawianych podatków, 3) zawiadamianiu izb skarbowych o niewpłacaniu podatków, 4) merytorycznej kontroli – ale tylko na podstawie przedkładanych wykazów potrąceń podatków lub odpisów list płacy – tych spośród owych „słuźbodawców”, którzy nie zostali zwolnieni od obowiązku ich składania³⁴, 5) zawiadamianiu izby skarbowej o zauważonych usterkach.

³⁴ Na podstawie okólnika ministra skarbu z 27 VI 1922 r. (niepublikowany) urzędy skarbowe nie mogły domagać się od władz i urzędów państwowych załączenia wykazów potrąceń lub odpisów list płacy przy wpłacie podatku dochodowego od wynagrodzeń słuźbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę. W drodze kolejnych, indywidualnych zarządzeń ministra skarbu od tego obowiązku zwolniono także Państwowy Bank Rolny oraz jego oddziały, dyrekcje i zakłady Polskiego Monopolu Tytoniowego, Spirytusowego i Solnego, Pocztową Kasę Oszczędności, Bank Gospodarstwa Krajowego, Bank Polski. Ponadto, na podstawie § 90 ust. 3 rozporządzenia ministra skarbu z 25 III 1937 r. o wykonaniu ordynacji podatkowej (Dz. U. nr 35, poz. 270) izby skarbowe były uprawnione do udzielania takich zwolnień, pod warunkiem jednak prowadzenia przez „słuźbodawców” ksiąg handlowych lub ksiąg gospodarczych. Ponieważ w myśl art. 7 dekretu z 14 XI 1935 r. o specjalnym podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych, postępowanie w sprawach specjalnego podatku podlegało przepisom ordynacji podatkowej, w szczególności przepisom dotyczącym państwowego podatku dochodowego, pobieranego według Działu II ustawy o państwowym podatku dochodowym, wszystkie wymienione wyżej władze, urzędy i instytucje automatycznie były zwolnione od obowiązku składania wykazów potrąceń podatku lub odpisów list płacy przy wpłatach specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych. Zob. okólnik Ministerstwa Skarbu z 7 IX 1937 r. w sprawie unormowania kontroli podatku dochodowego od uposażeń (Dz. II) oraz podatku specjalnego od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych; Dz. Urz. MS z 1937 r., nr 24, poz. 783.

Znacznie łagodniej, aniżeli w stosunku do pozostałych „służbodawców”, uregulowano tryb postępowania władz skarbowych w przypadkach stwierdzenia, że kontrolowana władza, urząd, instytucja lub zakład państwowy nie potrąca podatku, bądź potrąca go nieprawidłowo, albo też zalega z wpłaceniem do kasy urzędu skarbowego potrąconych kwot. Otóż Ministerstwo Skarbu nakazało, aby w takich przypadkach nie „uskutecznić” wymiaru podatku oraz grzywien, lecz wezwać władzę lub urząd do usunięcia stwierdzonego uchybienia w określonym terminie. Gdy takiemu wezwaniu nie uczyniono zadość, należało zawiadomić o tym władzę przełożoną nad władzą lub urzędem dopuszczającym się uchybień, a gdy i to nie odniosło należytego skutku, należało przedstawić sprawę „władzy naczelnej”. Zakazało jednak urzędom skarbowym bezpośredniego zwracania się do owych władz. Miały ograniczyć się do przedłożenia odpowiednich sprawozdań izbom skarbowym, które następnie zwracały się do właściwych władz przełożonych i naczelnych. W razie gdyby owa interwencja nie dała rezultatu, sprawę należało przedstawić Ministerstwu Skarbu³⁵.

Jak już sygnalizowałem, ustawy skarbowe z 1938 r. i 1939 r. przedłużyły moc obowiązującą dekretu prezydenta RP z 14 XI 1935 r. o specjalnym podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszy publicznych, który pierwotnie miał obowiązywać do 31 XII 1937 r.

Według ustawy skarbowej z 29 III 1938 r. na okres od 1 kwietnia 1938 r. do 31 marca 1939 r. specjalny podatek miał być pobierany od wynagrodzeń: 1) wypłacanych w czasie od 1 kwietnia 1938 r. do 31 marca 1939 r. bez względu na to, za jaki czas one przypadały, 2) wypłacanych za czas od 1 kwietnia 1938 r. do 31 marca 1939 r. bez względu na czas wypłaty.

Przebudowano jednocześnie skale podatkowe, łagodząc progresję w stosunku do niższych wynagrodzeń i podnosząc wysokość kwoty wolnej od specjalnego podatku.

Przy wynagrodzeniach wolnych od państwowego podatku dochodowego oraz od opłat emerytalnych lub składek na rzecz ubezpieczeń

³⁵ Okólnik Ministerstwa Skarbu z 10 VI 1936 r. w sprawie kontroli potrącania przez władze i urzędy państwowe podatku dochodowego od uposażeń oraz podatku specjalnego od wynagrodzeń wypłacanych z funduszy specjalnych; Dz. Urz. MS z 1936 r., nr 16, poz. 524.

społecznych należało stosować sześciostopniową skalę podatkową, ze stawkami w wysokości od 3% do 25%. Pierwszy stopień obejmował wynagrodzenia ponad 150 zł (dotychczas 100 zł) do 200 zł, którym przyporządkowano stawkę podatkową w wysokości 3% (dotychczas 7%). Kolejne stawki podatkowe w wysokościach: 5%, 8%, 11% były właściwe odpowiednio dla wynagrodzeń mieszczących się w przedziałach: ponad 200 zł do 250 zł, ponad 250 zł do 500 zł, ponad 500 zł do 1 000 zł. Najwyższe stawki: 17% i 25% dotyczyły – jak dotąd – odpowiednio wynagrodzeń ponad 1 000 zł do 2 000 zł oraz ponad 2 000 zł.

Przy wynagrodzeniach, od których opłacany był państwowy podatek dochodowy, opłaty emerytalne lub składki na rzecz ubezpieczeń społecznych, albo też niektóre z tych obciążeń, należało stosować pięciostopniową skalę podatkową, ze stawkami w wysokości od 2% do 15%. Pierwszy stopień obejmował wynagrodzenia ponad 165 zł (dotąd 110 zł) do 220 zł, którym przyporządkowano stawkę podatkową w wysokości 2% (dotychczas 5,5%). Kolejne stawki podatkowe w wysokościach: 5% i 7% były właściwe odpowiednio dla wynagrodzeń mieszczących się w przedziałach: ponad 220 zł do 560 zł oraz ponad 560 zł do 1150 zł. Najwyższe stawki utrzymano na dotychczasowym poziomie (10% i 15%). Dotyczyły odpowiednio wynagrodzeń: ponad 1 150 zł do 2 350 zł oraz ponad 2 350 zł.

Określony w ustawie skarbowej okres czasu, miarodajny dla obciążenia wynagrodzeń specjalnym podatkiem (od 1 IV 1938 r. do 31 III 1939 r.) mógł być skracany w drodze rozporządzeń Rady Ministrów. Nowością było również upoważnienie Rady Ministrów do obniżania stawek podatkowych oraz podwyższania kwoty wynagrodzeń wolnych od podatku. Rada Ministrów nie skorzystała jednak z owych upoważnień.

Nadto, w myśl ustawy skarbowej na 1938 r. związki samorządu terytorialnego i związki międzykomunalne (oraz ich przedsiębiorstwa, banki, zakłady i instytucje), Związek Rewizyjny Samorządu Terytorialnego, komunalne kasy oszczędności i banki komunalne mogły – działając jednak zgodnie z wymogami ustawy o finansach komunalnych – nie pobierać podatku specjalnego od wynagrodzeń wypłacanych ze swoich funduszków.

Według ustawy skarbowej z 29 III 1939 r. na okres od 1 kwietnia 1939 r. do 31 marca 1940 r. specjalny podatek miał być pobierany od wynagrodzeń: 1) wypłacanych w czasie od 1 kwietnia 1939 r. do 31 marca 1940 r. bez względu na to, za jaki czas one przypadały, 2) wypłacanych za czas od 1 kwietnia 1939 r. do 31 marca 1940 r. bez względu na czas wypłaty.

Przebudowano jednocześnie skale podatkowe, łagodząc progresję w stosunku do niższych wynagrodzeń i podnosząc wysokość kwoty wolnej od specjalnego podatku.

Przy wynagrodzeniach wolnych od państwowego podatku dochodowego oraz od opłat emerytalnych lub składek na rzecz ubezpieczeń społecznych należało stosować pięciostopniową skalę podatkową, ze stawkami w wysokości od 3% do 25%. Pierwszy stopień obejmował wynagrodzenia ponad 200 zł (dotychczas 150) do 250 zł (dotychczas 200 zł), którym przyporządkowano stawkę w wysokości 3%. Na drugim stopniu znajdowały się wynagrodzenia ponad 250 zł do 500 zł, opodatkowane według stawki 7%. Kolejne stopnie dotyczyły (jak dotychczas) odpowiednio wynagrodzeń ponad 500 zł do 1 000 zł, ponad 1 000 zł do 2 000 zł oraz ponad 2 000 zł, dla których utrzymano stawki podatkowe w wysokości odpowiednio: 11%, 17% i 25%.

Przy wynagrodzeniach, od których opłacany był państwowy podatek dochodowy, opłaty emerytalne lub składki na rzecz ubezpieczeń społecznych, albo też niektóre z tych obciążeń, należało stosować pięciostopniową skalę podatkową, ze stawkami w wysokości od 2% do 15%. Zmiany dotyczyły dwóch pierwszych stopni. Pierwszy stopień obejmował wynagrodzenia ponad 220 zł (dotychczas 165 zł) do 300 zł (dotychczas 220 zł), dla których utrzymano dotychczasową, najniższą stawkę podatkową w wysokości 2%. Drugi stopień opodatkowania dotyczył wynagrodzeń ponad 300 zł do 560 zł, opodatkowanych w wysokości 4%. Pozostałe stopnie skali podatkowej pozostały bez zmian. Przypomnijmy, że przewidywały odpowiednio wynagrodzenia w wysokości: ponad 560 zł do 1 150 zł (stawka podatkowa 7%), ponad 1 150 zł do 2 350 zł (10%) i ponad 2 350 zł (15%).

Ustawa skarbową z 29 III 1939 r. podtrzymała ubiegłoroczne (omówione wyżej) upoważnienia dla Rady Ministrów i związków komunalnych.

Znaczenie fiskalne specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych było duże, zwłaszcza w latach 1936–1937. W następnych, w związku ze złagodzeniem skali podatkowej, owe wpływy zmalały, ale i tak plasowały się wciąż na trzecim miejscu wśród dochodów z podatków bezpośrednich. Należy podkreślić, że dochody budżetu państwa z tytułu specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych były stosunkowo łatwe do zaplanowania. W przeciwieństwie do innych podatków, gdzie ciągle aktualny był problem ustalenia podstaw opodatkowania w faktycznej wysokości oraz ściągłości wymierzonych podatków, specjalny podatek potrącany był od faktycznych wynagrodzeń, a podmioty obciążone tym obowiązkiem nie były zainteresowane opóźnieniem odprowadzania potrąconych kwot do urzędów skarbowych

W szczególności kolejne ustawy skarbowe przewidywały wpływy ze specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych (zaplanowane wśród „dochodów nadzwyczajnych”) w wysokości: 150 000 000 zł (1936/37³⁶), 170 000 000 zł (1937/38³⁷), 104 500 000 zł (1938/39³⁸) oraz 78 000 000 zł (1939/40³⁹).

W tym czasie dochody z podatków bezpośrednich zaplanowano odpowiednio w wysokości: 656 200 000 zł (1936/37), 717 500 000 zł (1937/38), 751 500 000 zł (1938/39) oraz 803 500 000 zł (1939/40). Wyższe kwoty wpływów niż ze specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszków publicznych przewidywano jedynie z podatku dochodowego i podatku przemysłowego.

³⁶ Ustawa skarbową z 30 III 1936 r. na okres od 1 kwietnia 1936 r. do 31 marca 1937 r.; Dz. U. z 1936 r., nr 23, poz. 185.

³⁷ Ustawa skarbową z 29 III 1937 r. na okres od 1 kwietnia 1937 r. do 31 marca 1938 r.; Dz. U. z 1937 r., nr 23, poz. 147.

³⁸ Ustawa skarbową z 29 III 1938 r. na okres od 1 kwietnia 1938 r. do 31 marca 1939 r.; Dz. U. z 1938 r., nr 20, poz. 161.

³⁹ Ustawa skarbową z 29 III 1939 r. na okres od 1 kwietnia 1939 r. do 31 marca 1940 r.; Dz. U. z 1939 r., nr 27, poz. 177.

Wpływy ze specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszy publicznych zaplanowano bowiem w kolejnych ustawach skarbowych w wysokości: 23% (1936/37), 24% (1937/38), 14% (1938/39) oraz 10% (1939/40) wpływów z podatków bezpośrednich. Większy udział w strukturze dochodów z podatków bezpośrednich przewidywano jedynie dla wpływów z podatków dochodowego i przemysłowego: 39% i 35% (1936/37⁴⁰), 42% i 34% (1937/38⁴¹), 39% i 36% (1938/39⁴²) oraz 40% i 36% (1939/40⁴³). Warto również dodać, że we wpływach z podatku dochodowego ok. 40% pochodziło w ko-

⁴⁰ Ustawa skarbową z 30 III 1936 r. na okres od 1 kwietnia do 31 marca 1937 r. przewidywała dochody z tytułu specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszy publicznych w wysokości 150 000 000 zł. Wśród podatków bezpośrednich (łącznie ich suma opiewała na 656 200 000 zł) wyższe kwoty dochodów zaplanowano jedynie z tytułu podatku dochodowego (255 000 000 zł) i podatku przemysłowego (231 000 000 zł).

⁴¹ Ustawa skarbową z 29 III 1937 r. na okres od 1 kwietnia 1937 r. do 31 marca 1938 r. przewidywała dochody z tytułu specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszy publicznych w wysokości 170 000 000 zł. Wśród podatków bezpośrednich (łącznie ich suma opiewała na 717 500 000 zł) wyższe kwoty dochodów zaplanowano jedynie z tytułu podatku dochodowego (300 000 000 zł) i podatku przemysłowego (245 000 000 zł).

⁴² Ustawa skarbową z 29 III 1938 r. na okres od 1 kwietnia 1938 r. do 1 kwietnia 1939 r. przewidywała dochody ze specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszy publicznych w wysokości 104 500 000 zł. Wśród podatków bezpośrednich (łącznie ich suma opiewała na 751 500 000 zł) wyższe kwoty dochodów zaplanowano jedynie z tytułu podatku dochodowego (295 000 000 zł) i podatku przemysłowego (270 000 000 zł).

⁴³ Ustawa skarbową z 29 III 1939 r. na okres od 1 kwietnia 1939 r. do 1 kwietnia 1940 r. przewidywała wpływy ze specjalnego podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszy publicznych w wysokości 78 000 000 zł. Wśród podatków bezpośrednich (łącznie ich suma opiewała na 803 500 000 zł) wyższe kwoty dochodów zaplanowano jedynie z tytułu podatku dochodowego (325 000 000 zł) i podatku obrotowego (290 000 000 zł). Należy wyjaśnić, że w 1939 r. podatek przemysłowy został zastąpiony przez podatek obrotowy. Zob. A. Witkowski, *Podatek obrotowy w Polsce międzywojennej*, „Zamojskie Studia i Materiały. Prawo i Administracja” 2005, s. 267–284.

lejnym latach z opodatkowania uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę⁴⁴.

Jak już sygnalizowałem dekret z 14 XI 1935 r. o specjalnym podatku od wynagrodzeń z funduszków publicznych utracił moc obowiązującą z dniem 14 X 1939 r. w związku z wejściem w życie dekretu prezydenta RP z 3 IX 1939 r. o podatku od niektórych wynagrodzeń z funduszków państwowych. Wybuch II wojny światowej sprawił, iż przepisy dekretu nie były stosowane, a uchylone zostały z dniem 1 VIII 1944 r. na podstawie dekretu PKWN z 12 XII 1944 r. o zniesieniu podatku od niektórych wynagrodzeń z funduszków państwowych.

Podatkowi miały podlegać wynagrodzenia wypłacane przez Skarb Państwa i Skarb Śląski oraz przez państwowe przedsiębiorstwa, zakłady i monopole.

W szczególności podatnikami byli: 1) funkcjonariusze państwowi określani w art. 1 rozporządzenia prezydenta RP z 28 X 1933 r. o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych⁴⁵, żołnierze określani w art. 1 rozporządzenia prezydenta RP z 28 X 1933 r. o uposażeniu wojska i marynarki wojennej⁴⁶, sędziowie w sądownictwie powszechnym i administracyjnym oraz prokuratorzy, aplikanci, asesorowie sądowi, oficerowie i szeregowi Policji Państwowej i Straży Granicznej, 2) posłowie i senatorowie, 3) pracownicy: przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe”, państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”, administracji lasów państwowych oraz monopolów państwowych, których stosunek służbowy miał charakter publicznoprawny, 4) osoby pobierające zaopatrzenie emerytalne, wdowie i sierocy ze Skarbu Państwa, Skarbu Śląskiego oraz z przedsiębiorstw państwo-

⁴⁴ Zob. dane z *Kalendarza Skarbowego na 1939 r.*, pod red. Z. Machaja, Warszawa 1939, s. 771. Zob. też M. Weralski, *Polskie prawo finansowe*, Warszawa 1978, s. 168.

⁴⁵ Urzędnicy, profesorowie i „pomocnicze siły naukowe” w państwowych szkołach akademickich, nauczyciele szkół państwowych i publicznych pozostający na „etacie Państwa”, funkcjonariusze Straży Więziennej oraz „niżsi” funkcjonariusze państwowi.

⁴⁶ Tekst jednolity Dz. U. z 1938 r., nr 43, poz. 362. Owe rozporządzenie normowało uposażenie „żołnierzy pozostających w czynnej służbie wojskowej oraz osób uznanych na zasadzie szczególnych przepisów za równorzędne z nimi”.

wych i monopolów państwowych na podstawie przepisów obowiązujących od 1 II 1934 r.

Za wynagrodzenia dekret uważał wszelkiego rodzaju wynagrodzenia w pieniądzu (wraz z dodatkami) i w naturze, które podatnik uzyskiwał: z tytułu diet poselskich i senatorskich, z tytułu stosunku służbowego, z tytułu udziału w zarządach związków prawa publicznego, z tytułu udziału we wszelkiego rodzaju radach, komitetach, komisjach itp., z tytułu spełniania funkcji kontrolnych z ramienia władz nadzorczych albo też z tytułu prawa do emerytury lub zaopatrzenia bez względu na rodzaj i nazwę tych wynagrodzeń. Za wynagrodzenia osób pełniących służbę poza granicami państwa uważano zaś tylko uposażenie zasadnicze.

Podatkowi nie podlegały wynagrodzenia, których łączna suma wypłacana przez poszczególne władze, urząd (bez jakichkolwiek potrąceń) nie przekraczała 150 zł miesięcznie.

Za podstawę ustalenia stawki podatkowej i obliczenia podatku należało przyjąć łączną sumę wszelkich wynagrodzeń wypłacanych przez poszczególne władze, urząd, przedsiębiorstwo, zakład, instytucję itp. w ciągu miesiąca, bez jakichkolwiek potrąceń.

Podatek był pobierany drogą potrącenia przy wypłacie wynagrodzeń, według sześciostopniowej skali podatkowej.

Kwoty wynagrodzeń mieszczących się w poszczególnych stopniach opodatkowania były identyczne jak skali podatkowej określonej w 1938 r. dla wynagrodzeń wolnych od państwowego podatku dochodowego oraz od opłat emerytalnych lub składek na rzecz ubezpieczeń społecznych. Przyporządkowane im stawki podatkowe były jednak wyższe niż w poprzednich latach.

W szczególności pierwszy stopień obejmował wynagrodzenia wypłacone w ciągu miesiąca w kwocie przekraczającej 150 zł do 200 zł, którym przyporządkowano stawkę podatkową w wysokości 2%. Wynagrodzenia mieszczące się w kolejnych stopniach skali podatkowej (ponad 200 zł do 250 zł, ponad 250 zł do 500 zł, ponad 500 zł do 1 000 zł, ponad 1 000 zł do 2 000 zł) były opodatkowane odpowiednio według stawek: 5%, 9%, 15%, 21%. Najwyższa stawka podatkowa – 30% – przewidziana była dla wynagrodzeń przekraczających kwotę 2 000 zł. Zastrzeżono zarazem, że jeżeli podatnik uzyskuje wynagro-

dzenie w pieniądzu i w naturze, to podatek nie może przekraczać 25% wynagrodzenia pieniężnego.

Podatkowi miały podlegać wynagrodzenia: 1) wypłacane w czasie od dnia 1 października 1939 r. bez względu na to, za jaki czas przypadały, 2) wypłacane za czas od dnia 1 października 1939 r. bez względu na czas wypłaty.

Obowiązek potrącania podatku ciążył na władzach, urządach, przedsiębiorstwach, zakładach itp., wypłacających wynagrodzenia. Potrącone kwoty należało wpłacić do kasy właściwego urzędu skarbowego w ciągu dni siedmiu, z dołączeniem wykazu potrąceń (sporządzonego według wzoru ustanowionego przez ministra skarbu) lub odpisu lity płacy, zawierającej dane niezbędne do sprawdzenia prawidłowości dokonanych potrąceń.

Postępowanie w sprawach podatku od niektórych wynagrodzeń z funduszków państwowych podlegało przepisom ordynacji podatkowej, a w szczególności dotyczącym państwowego podatku dochodowego, pobieranego według działu II o państwowym podatku dochodowym.

Należności z tytułu podatku miały wpływać w całości do Skarbu Państwa. Dekret zakazywał pobierania jakichkolwiek dodatków do kwot podatku (na rzecz Skarbu Państwa, bądź związków samorządowych).

Dekret zawierał również upoważnienie dla Rady Ministrów, co do obniżania stawek podatkowych, podwyższania kwoty wynagrodzeń wolnych od podatku oraz do zniesienia jego poboru.

ABSTRACT

Special tax on remuneration paid from public funds in the inter-war Poland

In the inter-war Poland incomes from official salaries, old age pensions and wages for hired labour were included to incomes constituting the subject of taxation by national income tax. Until its amending in 1922, the act of 16 July 1920 on the national income tax did not provide for separate principles of taxing them. In 1922 provisions were separated in the act, which estab-

lished the rules, course and tax scale adequate only for incomes from official salaries, old age pensions and wages for hired labour.

Since 1 February 1934 salaries of state and the army officers, judges and public prosecutors, officers and privates of the State Police, Border Guard and employees of enterprises the „Polish State Railways” and „Polish Post Office, Telegraph and Phone” became „free” from the national income tax (Section II „Taxation of incomes from official salaries, old age pensions and wages for hired labour”) and old age pension charge.

On 15 November 1935 came into force a decree of President of the Republic of Poland, 14 November 1935 on special tax on remuneration paid from public funds, established for “aims of budget balance”. Special tax on remuneration paid from public funds was imposed on salaries paid by: 1) the State Treasury and the Silesian Treasury, 2) national: monopolies, banks, enterprises, funds, plants and institutions, 3) unions of territorial self-government (inter-communal unions) and their enterprises, banks, plants and institutions, The Territorial Self-government Auditoral Union, communal saving funds and communal banks, 4) unions of economic and vocational self-government and their enterprises, plants and institutions, 5) legal-public insurance institutions, 6) the Polish Bank.

Fiscal statutes from 1938 and 1939 prolonged binding force of the decree, simultaneously attenuating a progression of the tax scale. Outbreak of World War II caused that provisions of the decree were not used and they were derogated on 1 August 1944 on grounds of PKWN decree of 12 December 1944 on derogation of tax on some remuneration from public funds.